

Мавзу 4. Ихтиролар, фойдали моделлар ва саноат намўналарига талабнома тўзиш, топшириш ва расмий хужжат олиш.

Режа:

1. Ихтиролар, фойдали моделлар ва саноат намўналарига патент олиш учун талабнома тўзиш.
2. Патент идорасига талабномани топшириш тартиби.
3. Патент идораси томонидан топширилган талабномаларни кўриш тартиби.
4. Патент идораси томонидан ихтиро, фойдали моделлар ва саноат намўналарига патент хужжатини берилиши.

1. Ихтиролар, фойдали моделлар ва саноат намўналарига патент олиш учун талабнома тўзиш.

Патент олиш учун талабнома, бу қонўн-қоидага биноан тузилган хужжатлар мажмуаси ҳисобланади.

Талабнома таркиби. Қонўннинг 15-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ талабнома қуйидаги хужжатларни ўз ичига олиши керак:

- а) ихтиро муаллифи (муаллифлари) ва номига патент берилиши сўралаётган шахс (бундан буён матнда талабнома берувчи деб юритилади), шунингдек уларнинг яшаш турар жойи кўрсатилиб, патент берилиши сўралган ариза (1-илова);
- б) ихтиронинг уни амалга ошириш учун етарли бўлган даражада тўлиқ баён этилган тавсифи;
- в) ихтиро моҳиятини ақс эттирувчи ва унинг тавсифига тўла мувофиқ бўлган ихтиро формуласи;
- г) ихтиро моҳиятини тушуниш учун зарур бўлса, чизмалар ва бошқа материаллар;
- д) реферат.

Талабномага белгиланган миқдорда бож тўланганлигини тасдиқловчи хужжат ёки бож тўлашдан озод қилиш ёхуд унинг миқдорини камайтириш учун асос бўлувчи хужжат илова қилинади.

Патент вакили ёки бошқа ишончли вакил орқали берилган талабномага талабнома берувчи томонидан берилган ишончнома ёхуд унинг керакли тарзда расмийлаштирилган нусхаси илова қилинади.

Конвенцион утуворлик сўраб берилган талабномага талабнома берувчи томонидан Саноат мулки муҳофазаси бўйича Париж конвенцияси иштирокчиси бўлган давлатда берилган биринчи талабноманинг тасдиқланган нусхаси ва шу талабноманинг ўзбек ёки рус тилига таржимаси илова қилинади ва улар конвенцион талабнома Патент идорасига келиб тушган санадан уч ойдан кечиктирмай берилиши лозим.

Биринчи талабнома берилган санадан ўн икки ой ўтгандан кейин, лекин ўн икки ойлик муддатдан икки ойдан кечиктирмай берилган талабнома бўйича конвенцион устуворлик сўралганда, талабномага қуйидагилар илова қилинади:

- конвенцион устуворликни сўраш муддатини узайтириш учун белгиланган миқдорда патент божи тўланганлиги тўғрисида хужжат;
- белгиланган ўн икки ойлик муддатдан кечикиб талабнома беришнинг талабнома берувчига боғлиқ бўлмаган сабабларини кўрсатувчи хужжат илова қилинади ва бу сабаблар Патент идорасига маълум эмас деб ҳисобланса, уларни тасдиқловчи далиллар келтирилади.

Конвенцион устуворликни белгилаш тўғрисидаги илтимос талабнома берилган (аризанинг тегишли графасида кўрсатилади) ёки талабнома Патент идорасига келиб тушиш санасидан бошлаб икки ой ичида берилиши мумкин.

Янги микроорганизм штамми, ўсимлик ва ҳайвонлар хужайралари линияларига, уларни олиш ёки улардан фойдаланишга оид талабномага штаммнинг расмий ваколатга эга бўлган коллекция-депозитарияда депонентланганлиги тўғрисидаги хужжат илова қилинади.

Нуклеотидлар ва ёки аминокислоталар кетма-кетлиги руйхатини ичига олган талабномага айнан ушбу руйхатнинг нусхаси ёзилган ва БМТнинг СТ.25 стандарти талабларини қаноатлантирувчи ахборотни машинада ўқиш мумкин бўлган ташувчи (дискета) (бундан буён матнда МУТ деб юритилади) ҳамда талабнома берувчи томонидан имзоланган машинада ўқиш мумкин бўлган шаклдаги такдим этилаётган ахборот босма равишда такдим этилаётган руйхат билан бир хил эканлиги ҳақидаги ариза илова қилинади.

Ушбу қоидаларнинг 5-бандида кўрсатилган хужжатлари уч нусхада такдим этилади: 2 нусхаси қоғозда, учинчи нусхаси сифатида эса ахборотни машинада ўқиш мумкин бўлган ташувчида электрон кўринишдаги нусхаси такдим этилиши мумкин.

Агар айнан ушбу талабнома хужжатлари бошқа тилда тузилган бўлса бир нусхада, уларнинг ўзбек ёки рус тилига таржимаси эса уч нусхада: 2 нусхаси қоғозда, учинчи нусхаси эса электрон кўринишда такдим этилиши мумкин.

Талабнома хужжатлари ёки қўшимча материалларнинг қоғоздаги ва ахборотни машинада ўқиш мумкин бўлган ташувчидаги мазмуни айнан бир хил бўлиши керак. Қоғоздаги ва ахборотни машинада ўқиш мумкин бўлган ташувчидаги материалларнинг айнан бир хил бўлишига талабнома берувчи жавобгардир.

I. Агар бирон-бир маълумотларни тегишли графаларда тўлиқлигича жойлаштириш мумкин бўлмаса, у ҳолда улар тегишли графада "давомини қўшимча варақда қаранг" ёзуви кўрсатилган ҳолда қўшимча варақда айнан шундай шаклда келтирилади.

Хорижий номлар ва корхона номлари ўзбек ва рус тили транслитерациясида кўрсатилади.

Талабнома берувчининг номи, ихтиро номи ўзбек ва рус тилларида такдим этилади.

Аризанинг "ариза" сўзидан юқорида жойлашган графалари талабнома Патент идорасига келиб тушгандан кейин маълумотларни киритиш учун мўлжалланган бўлиб, талабнома берувчи томонидан тўлатилмайди.

"Талабнома берувчи" коди остида берилган графада талабнома берувчи(лар) ҳақидаги маълумотлар: жисмоний шахснинг фамилияси, исми (отасининг исми), бунда фамилияси исмидан олдин кўрсатилади, ёки юридик шахснинг тўлиқ расмий номи (таъсис ҳужжатларига мувофиқ) ва шунингдек, яшаш жойи ёки жойлашган манзили тўғрисидаги маълумотлар, мамлакатнинг расмий номи ва тўлиқ почта манзили ва мамлакатнинг Бутунжаҳон интеллектуал мулк ташкилоти (БИМТ)нинг СТ.3 стандарти бўйича коди кўрсатилади (агар белгиланган бўлса) келтирилади.

"Ёзишмалар учун манзил" коди остидаги графада ёзишмалар учун манзил, ёзишмалар тезроқ етиб бориши учун одатдаги талабларини қаноатлантирадиган хат олувчининг исми ёки номи, ва телефон, факс рақамлари, e-mail (агар бўлса) келтирилади.

II. Ихтиро тавсифи ихтирони амалга ошириш учун етарли равишда тўлиқ очиб бериши керак.

Тавсиф ихтиро номини келтириш билан бошланади (талабнома берилаётган ихтиро тегишли бўлган Халқаро патент классификациясининг амалдаги таҳрири рубрикаси белгиланган ҳолда, ушбу рубриканинг индекси ихтиро номи олдида келтирилади) ва қуйидаги бўлимларни ўз ичига олади:

- 1) ихтирога оид бўлган техника соҳаси;
- 2) техника даражаси;
- 3) ихтиро моҳияти;
- 4) чизмалар ва бошқа материаллар руйхатининг (агар улар бўлса) қисқача тавсифи;
- 5) ихтиронинг амалга ошириш мумкинлигини тасдиқлови маълумотлар;

б) нуклеотидлар ва ёки аминокислоталар кетма-кетлиги руйхати (агар бундай кетма-кетликдан ихтирони тавсифлаш учун фойдаланилган бўлса).

Ихтиро номи аниқ, қисқа бўлиб, ихтиро моҳиятига мос келиши, ихтиро тегишли бўлган объектнинг умумий тушунчасини аниқлаши ва объектнинг вазифасини характерлаши (унинг бажарадиган функциясини ёки техниканинг қайси соҳасига оид эканлигини кўрсатиши) керак.

Ихтиро номи ХПКнинг бирор рубрикасига мос келиши керак. Ихтиро моҳиятига мос рубрикани аниқлаш мумкин бўлмаса, ихтиронинг номи қабул қилинган тармок, умумий техника атамаларига мувофиқ кўрсатилади.

Агар ихтиро ҳар хил соҳаларда қўлланилиши мумкин бўлиб, номи буни ифодаласа, ихтиро номида "афзал", "айниқса" сўзларини ишлатиб, ихтиро қайси соҳалардан бирида айнақса кўп қўлланишини аниқлашга руҳсат этилади.

Ихтиро номида қўллаш мумкин бўлган соҳаларнинг фақат биттасини таъкидловчи "масалан" ва "хусусан" деган иборалар қўлланилмайди.

Ихтиро номи атамага хос ёки тавсифий бўлиши мумкин.

Атамага хос ном, техниканинг шу соҳа бўйича мутахассисига маълум бўлган объектнинг муҳим аломатлари мажмуини улар санаб ўтилганлиги ёки йуклигидан катъий назар характерлайди.

Тавсифий ном объектнинг вазифаси ва у томондан техниканинг бир ёки турли хил соҳаларида бажарадиган функцияси ҳақида тасаввур беради, аммо талабнома берилган ихтирони тавсифловчи муҳим аломатларнинг зарур бўлган мажмуаси тўғрисида аниқ фикр юритиш имкониятини бермайди.

Тавсифнинг "Техника даражаси" бўлимида талабнома берувчига маълум бўлган ихтиро аналоглари келтирилади ва улар орасидан ихтирога муҳим аломатлар мажмуи бўйича энг яқин бўлган аналог ажратиб кўрсатилади.

Ихтиронинг аналоги сифатида ихтиронинг устуворлик санасигача оммага ошкор бўлган маълумотлардан маълум бўлган ва ихтиронинг муҳим

белгилари мажмуига ўхшаш белгилар билан тавсифланадиган ихтиро бажарадиган вазифани бажарадиган восита кўрсатилади.

Агар ихтиро конкрет вазифага ёки биологик актив хусусиятларга эга бўлган аниқланмаган таркибли аралашмани олиш усулига оид бўлса, аналог сифатида худди шундай вазифага ва биологик актив хусусиятга эга бўлган аралашмалар олиш усули кўрсатилади.

Агар ихтиро янги индивидуал кимёвий, шунингдек, юкори молекуляр бирикма олиш усулига ёки ген инженерияси объектига оид бўлса унга ўхшаш аналогни олиш усули ҳақида маълумотлар келтирилади.

Микроорганизм штамми, ўсимлик ва ёки хайвонлар хужайралари линияларига - модда продусентига оид бўлган ихтиронинг энг яқин аналогини тавсифлашда ҳосил бўладиган модда ҳақида маълумотлар киритилади.

Агар ихтиро аввал маълум бўлган қурилма, усул, модда, штамми янги мақсадда қўлланилишига оид бўлса, унинг аналогларига худди шу вазифада ишлатиладиган маълум қурилмалар, усуллар, моддалар, штаммлар киради.

Ихтиролар гуруҳини тавсифлашда аналоглар (шу жумладан энг яқини) ҳақидаги маълумотлар ҳар бир ихтиро учун алоҳида келтирилади.

Тавсифнинг "Ихтиро моҳияти" бўлимида ихтиро моҳияти ихтиро орқали техник натижага эришиш етарли бўлган муҳим аломатлар мажмуи орқали ифодаланади.

Аломатлар эришиладиган техник натижага таъсир кўрсатса, яъни техник натижа билан сабаб-оқибат боғланишида бўлса, муҳим аломатларга киради.

Мазкур бўлимда ихтиро ҳал қилиши керак бўлган вазифаси ихтиро амалга оширганда олинадиган техник натижа кўрсатилган ҳолда очиб берилади.

Ихтирони ҳарактерловчи барча муҳим аломатлар келтирилади, энг яқин аналогдан фарқланувчи аломатлар ажратилади, бунда сўралаётган ҳуқуқий муҳофаза ҳажми амал қиладиган барча ҳолларда техник натижани олишни

таъминлайдиган муҳим аломатлар мажмуи ва ихтирони хусусий ҳолларда, бажарилиши аниқ шаклларда ёки ундан фойдаланишнинг алоҳида шароитларида тавсифлайдиган аломатлар кўрсатилади.

Техник натижа ўзи билан ихтирони намоён қилувчи воситани амалга оширишда (тайёрлашда) ёки ундан фойдаланишда олиниши мумкин бўлган техник самара, хусусият, ходисалар ва бошқаларнинг тавсифини ифодалайди.

Қурилмаларни тавсифлаш учун хусусан қуйидаги аломатлар ишлатилади:

- 1) конструктив элемент (элементлар) мавжудлиги;
- 2) элементлар орасидаги боғлиқлик мавжудлиги;
- 3) элементларнинг ўзаро жойлашиши;
- 4) элементнинг (элементларнинг) ёки умуман қурилманинг бажарилиш шакли, хусусан геометрик шакли;
- 5) элементлар орасидаги боғлиқлик бажарилиши шакли;
- 6) элементнинг (элементларнинг) параметрлари ва бошқа ҳарактеристикалари ва улар ўртасидаги ўзаро боғлиқлик;
- 7) элемент (элементлар) ёки умуман қурилма тайёрланган материал;
- 8) элемент функциясини бажарувчи муҳит.

Тавсифнинг "Чизмалар фигуралар руйхати" бўлимида фигуралар руйхатидан ташқари уларнинг ҳар бирида нима тасвирланганлигини қисқача таърифи келтирилади.

Агар ихтиро моҳиятини тушунтирувчи бошқа материаллар берилган бўлса, уларнинг қисқача мазмуни келтирилади.

"Ихтирони амалга ошириш мумкинлигини тасдиқловчи маълумотлар" бўлимида ихтирони талабнома берувчи томонидан кўрсатилган вазифада амалга ошириш мумкинлиги кўрсатилади.

Моҳиятини умумий тушунча билан ифодаланган, хусусан функционал умумлаштириш даражасида келтирилган аломатдан фойдаланиш билан

характерланувчи ихтирони амалга ошириш имконияти бевосита талабнома материалларида бундай аломатни хосил қилиш учун воситаларни ёки уни олиш методлари ёки восита ёки методларнинг маълум эканлигига кўрсатмани ифодалаш билан тасдиқланади.

Қурилмага оид ихтирога унинг конструкциясининг (статик ҳолатдаги) тавсифи чизма фигураларига изох берилган ҳолда келтирилади. Конструктив элементларнинг тавсифидаги рақамли белгилари чизма фигураларидаги рақамли белгиларга мос келиши керак ва уларнинг кетма-кет тахрирлаш давомида бирдан бошлаб ўсиш тартибида келтирилади.

Усулга оид ихтирони тавсифлаш учун моддий объект устида бажариладиган ҳаракатлар кетма-кетлиги ва шунингдек, ҳаракатлар олиб бориладиган шарт-шароитлар, агар зарур бўлса аниқ режимлар (ҳарорат, босим ва бошқалар) ишлатиладиган қурилмалар, моддалар, штаммлар кўрсатилади. Агар усул бирор устуворлик санасигача маълум бўлган воситалардан, қурилма, модда ва штаммлардан фойдаланиш орқали тавсифланса, бу воситаларни ихтирони амалга ошириш мумкин бўлган ҳолда очиқ бериш kifоя. Номаълум воситалардан фойдаланилган бўлса, уларнинг характеристикалари келтирилади, зарур ҳолларда график тасвирлар илова қилинади.

Қурилма, усул, модда, штаммни янги вазифада қўлланилишига тааллуқли ихтиро учун ушбу вазифани амалга ошириш имкониятларини тасдиқловчи маълумотлар келтирилади.

Ихтиронинг формуласи, патент орқали бериладиган ҳуқуқий муҳофаза ҳажмини белгилаш учун мўлжалланган.

Ихтиронинг формуласи тавсифига ва чизмаларга тўлиқ асосланган бўлиши, яъни ихтирони унинг тавсифида мавжуд бўлган ва чизмаларда кўрсатилган тушунчалар билан таърифлаб бериши лозим.

Ихтиронинг формуласи унинг моҳиятини ифодалаш керак, яъни талабнома берувчи томонидан кўрсатилган техникавий натижага эришиш

учун етарли даражада ихтиронинг мухим аломатлари мажмуини ўз ичига олиши лозим.

Ихтиронинг аломатлари ихтиро формуласида шундай ифода этилиши лозимки, уларни айнанлаштириш, яъни маълум бўлган техника тараккиёти даражаси асосида уларнинг маъноси ва мазмуни мутахассислар томонидан бир хил маънода тушунилиши имкониятини таъминлансин.

Ихтиро форумаласидаги аломат таърифини ахборот манбаига илова қилиш билан алмаштирилиши мумкин эмас. Аломатни талабнома тавсифи ёки чизмаларга ҳавола қилмасдан таърифлашнинг иложи бўлмаса, ушбу қоидаларнинг 65-банди талабларини бўзмаган ҳолда, аломат таърифи бундай ҳавола қилиш билан алмаштирилиши мумкин.

Ихтиро формуласи хусусан агар у қуйидагиларни:

- 1) кимёвий бирикма;
- 2) микроорганизм штамми, ўсимлик ва ҳайвон хужайралари линияси;
- 3) аввал маълум бўлган қурилма, усул, модда, штамми янги мақсадда қўлланилиши;
- 4) аналогларга эга бўлмаган ихтирони ҳарактерласа, бандни чекловчи ва фарқловчи қисмларга бўлинмай тузилади.

Формуланинг банди битта гап қуринишида баён этилади.

Ихтиро моҳиятини тушунтирадиган материаллар, график тасвирлар (чизмалар, схемалар, графиклар, эпюралар, расмлар, осилограммалар ва х.к.) тасвирлар ва жадваллар қўринишида бажарилиши мумкин.

Тавсфини чизмалар ёки схемалар билан тасвирлашнинг иложи бўлмаган ҳолда расмлар топширилади.

Фотосуръатлар график тасвирларга қўшимча сифатида топширилиши мумкин.

Чизмалар, схемалар, расмлар алоҳида варақларда ва ҳар бир варақнинг юқорисидан ўнг бурчагида ихтиронинг номи кўрсатилган ҳолда тақдим этилади.

Реферат ихтиро ҳақида маълумот олиш учун хизмат қилади ва ихтиро тавсифининг қисқартирилган баёни бўлиб, ихтиро номи, ихтирога мансуб бўлган техника соҳасининг ҳарактеристикаси, моҳият ҳарактеристикаси, у ва ёки қўлланилиш соҳаси, агар бу номидан аниқ бўлмаса эришиладиган техник натижани моҳият ҳарактеристикасини ўз ичига олади. Рефератда ихтиро моҳияти ихтиро формуласининг мустақил пунктдаги ҳамма муҳим аломатларини сақлаган ҳолда эркин ифодаланиши орқали ҳарактерланади.

Зарур ҳолларда ихтиро рефератига чизма ёки кимёвий формула киритилади. Рефератга киритилган чизма алоҳида варақда, реферат матни миқдоридаги нусхалар сонидан, шу жумладан тавсифга илова қилинган чизмалар фигураларидан бирига мос келган ҳолларда ҳам берилади.

Реферат қўшимча маълумотлар, хусусан боғланган бандлар, график тасвирлар, жадваллар мавжудлиги ва сони кўрсатилиши мумкин.

Реферат матнининг тавсия этиладиган ўртача ҳажми 1000 та босма белгигача.

2. Патент идорасига талабномани топшириш тартиби.

Патент бериш ҳақидаги талабномани топшириш. Патент бериш ҳақидаги талабнома муаллиф, иш берувчи ёки уларнинг ҳуқуқий вориси томонидан Патент идорасига топширилади.

Патент бериш ҳақидаги талабномаларга белгиланган миқдорда патент божи тўланганлигини ёки патент божи тўлашдан озод қилишнинг ёхуд унинг миқдори камайтирилишининг асосларини тасдиқлайдиган ҳужжат илова қилинади.

Патент бериш ҳақидаги талабнома ҳужжатларига доир талаблар Патент идораси томонидан белгиланади.

Патент бериш ҳақидаги талабнома шахсан, патент вакили ёки ишончли шахс орқали топширилиши мумкин.

Талабнома материаллари Патент идораси талабларига биноан расмийлаштирилиши керак.

Ҳамма ҳужжатлар, зарур бўлган ҳолларда уларни бевосита репродукция қилиниб, чекланмаган миқдорда нусха кўчириш имконияти бўлган тарзда расмийлаштирилади.

Ҳар бир варақнинг фақат бир томонидан, қаторларни варақнинг кичик томонига параллел жойлаштирилган ҳолда фойдаланилади.

Талабноманинг ҳужжатлари пишиқ, ок, текис, ярқирамайдиган қоғозда бажарилади. Талабнома ҳужжатларини МУТда ҳам бериш мумкин.

Талабноманинг ҳар бир ҳужжати алоҳида варақдан бошланади. Варақлар 210x297 мм. форматга эга бўлади. тавсиф, формула, чизма ва рефератларни ўз ичига олган варақнинг хошияси қуйидагича бажарилади, мм.: юқориги - 20; ўнгдаги - 20; пастки - 20; чапдаги - 20.

Чизмалар чизилган варақлардаги фойдаланиладиган сатхнинг ўлчами

170-262 мм. дан ошмаслиги лозим,

хошияларнинг ўлчами қуйидагилардан кам бўлмаслиги керак, мм.:

юқориги – 25 мм;

ўнгдаги – 25мм;

пастки – 10 мм;

чапдаги – 25мм.

Бу варақларда фойдаланилган ёки фойдаланишга ярокли сатх атрофида рамка чизилмаслиги лозим.

Тасвирлар формати талабнома ҳужжатлари варақларининг белгиланган ўлчамларидан ошмаган ҳолда танлаб олинади. Кичик форматдаги тасвирлар (фотосуратлар) варақ формати ва сифатига қўйилган талабларга риоя қилган ҳолда қоғоз варақларига ёпиштирилган ҳолда тақдим этилади.

Талабнома ҳар бир ҳужжатнинг варақлари ва нуклеотидлар ва аминокислоталар кетма-кетлиги руйхати бир-бирига боғлиқ бўлмаган бирдан бошланадиган варақлар рақамига эга. Варақларнинг рақамлари иккинчи варақдан бошлаб араб рақамлари билан қўйилади.

Хужжатлар қора рангли шрифтда босма ҳарфлар билан машинкада ёзилади.

Тавсиф, формула, реферат матни 1,5 интервалда ёзилади, бош ҳарф катталиги 2,1 мм. дан кам бўлмаслиги керак.

График белгилар, лотинча номлар, лотин ва юнонча ҳарфлар, математик ва кимёвий формулалар ва белгилар қора сиёҳ, туш билан ёзилиши мумкин. Формулани босма ҳарфда ва кўлда аралаш ёзиш мумкин эмас.

Талабномани топшириш. Ихтиро муаллифи, иш берувчи ёки уларнинг ворислари талабнома топшириш ва патент олиш ҳуқуқига эга.

Талабнома бевосита Патент идорасига топширилади ёки почта орқали юборилади.

Талабнома бевосита талабнома берувчи томонидан ёки Патент идорасида руйхатдан ўтказилган патент вакиллари ёхуд бошқа вакил орқали топширилиши мумкин.

Қонуннинг 35-моддасига кўра Ўзбекистон Республикасидан ташқарида яшаётган жисмоний шахслар ёки хорижий юридик шахслар, агар Ўзбекистон Республикаси иштирок этган халқаро шартномада бошқача кўзда тутилмаган бўлса, талабнома бериш ва патент олиш билан боғлиқ ишларни Патент идорасида руйхатдан ўтказилган патент вакиллари орқали олиб борадилар.

Вакил тайинлаш. Талабнома бўйича ишларни олиб бориш ва талабномани кўриб чиқишда ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун талабнома берувчи ишончнома бериш орқали вакил тайинлаш мумкин.

Патент идораси билан ёзишмаларни олиб бориш. Ёзишма талабнома берувчи билан ёки ушбу ишга ваколат берилган унинг вакили билан ҳар бир талабнома бўйича алоҳида олиб борилади.

Патент идораси томонидан топширилган талабномаларни кўриш тартиби.

Патент идорасига келиб тушган талабнома материаллари, агар энг камида ўзбек ёки рус тилида патент бериш тўғрисидаги ариза ва белгиланган миқдорда патент божи тўланганини тасдиқлайдиган ёки белгиланган миқдорда патент божини тўлашдан озод этиш учун ёхуд унинг миқдорини камайтириш учун асосларни тасдиқлайдиган хужжатдан иборат бўлса, улар келиб тушган санаси кўрсатилган ҳолда руйхатга олинади.

Талабномага Патент идорасининг руйхат рақами берилади.

Талабнома берувчи руйхат рақами ва келиб тушган санасини маълум қилган ҳолда талабнома материалларида расмий экспертизасини муддатдан илгари бошлаш ҳақидаги илтимоснома бўлса, талабнома берувчи талабнома хужжатларининг таржимаси олинмагунга қадар расмий экспертизани ўтказиш мумкин эмаслиги ҳақида хабардор қилинади.

Руйхатдан ўтказилган талабнома материаллари кайтарилмайди.

Талабнома материаллари Патент идорасига келиб тушгандан патент берилганлиги тўғрисидаги маълумотлар расмий нашрда чоп этилгунга қадар конфиденсиал ҳисобланади ва талабнома берувчининг розилигисиз эълон қилиниши мумкин эмас.

Патент идораси патент беришга талабнома бўйича қонуннинг 20-моддасига мувофиқ расмий экспертиза ва ихтирога талабноманинг моҳияти бўйича илмий техник экспертизадан иборат бўлган давлат экспертизасини ўтказиши.

Қонуннинг 21-моддасига мувофиқ талабноманинг расмий экспертизаси у Патент идорасига келиб тушган санасидан икки ой ўтгандан сўнг ўтказилади.

Расмий экспертиза ўтказиш давомида қуйидагилар текширилади:

- 1) талабнома таркибида бўлиши ёки унга илова қилиниши лозим бўлган ҳужжатларнинг мавжудлиги;
- 2) ихтиро моҳиятини таҳлил қилмасдан туриб аниқланадиган белгиланган талабларга риоя қилинганлиги;
- 3) қонуннинг 14-моддаси тўртинчи қисмида кўзда тутилган ҳолларда талабнома топшириш тартибига, жумладан патент вакилининг ваколатларини тасдиқлайдиган ишончноманинг мавжудлиги ва тўғри расмийлаштирилишига риоя қилинганлиги;
- 4) талабнома ихтиро сифатида муҳофазаланадиган объектларга оид таклифга берилганлиги;
- 5) талабнома бўйича Патент идорасига келиб тушган санасидан аввалроқ устуворликни сўраш асосланганлиги;
- 6) ихтирони ХПТнинг амал қилаётган тахриридаги таснифланиши тўғрилиги (агар талабнома берувчи томонидан таснифланмаган бўлса таснифланади).

Рўйхатга олинган талабномада талабномани топшириш учун белгиланган миқдорда бож тўланганини тасдиқлайдиган ҳужжат мавжудлиги текширилади.

Агар расмий экспертиза жараёнида талабнома ҳужжатлари қўйилган талабларга риоя қилинмаган ҳолда расмийлаштирилгани аниқланса, талабнома берувчига камчиликларни кўрсатиб, зарур ҳуқуқий асосларни келтирган ҳолда ва етишмаган ёки тузатилган ҳужжатларни сўровнома жўнатилган санадан эътиборан уч ой ичида такдим этиш таклиф этилган сўровнома юборилади.

Агар талабнома берувчи белгиланган муддатда сўралган материалларни ёки уларни топшириш муддатларини ўзайтириш ҳақидаги илтимосномани ушбу қоидаларнинг 10-бобида кўзда тутилган шартларга риоя қилинган ҳолда такдим этмаса, талабнома чақириб олинган деб ҳисобланади ва бу

ҳақида талабнома берувчига хабар берилади. Талабнома бўйича иш юритиш тўхтатилади.

Талабнома моҳиятини бирон-бир техника соҳасига оидлигини аниқлаш мақсадида Патент идораси талабнома берилган ихтирони ХПТнинг амалдаги таҳрири бўйича таснифлайди.

Таснифлаш қуйидаги босқичларда амалга оширилади:

- 1) талабнома расмий экспертизасини ўтказишда;
- 2) талабноманинг моҳияти бўйича экспертиза ўтказишда;
- 3) таснифлаш "ХПТга кириш"да белгиланган қоидаларга мувофиқ ўтказилади.

Талабнома берилган ихтиро тушуниш учун тавсиф ва чизмалардан фойдаланилади. Агар талабнома ХПТнинг турли рубрикаларига тегишли бир неча объектларни ичига олган бўлса, барча мос тасниф индекслари аниқланади. Бу ҳолда биринчи индекс ихтиро номи билан аниқланади. Расмий экспертиза босқичида аниқланган тасниф индекслари талабноманинг моҳияти бўйича экспертиза ўтказиш жараёнида ўзгартирилиши мумкин.

Ихтирога талабнома экспертизасида қуйидагилар амалга оширилади:

- 1) ихтиро устуворлигини белгилаш, агар у қонуннинг 18- моддаси иккинчи-тўртинчи қисмларига кўра сўралаётган бўлса;
- 2) талабнома берувчи томонидан ихтиро формуласининг ушбу қоидаларининг 62-85-бандларида келтирилган талабларга мувофиқлигини текшириш;
- 3) қўшимча материалларни ушбу қоидаларнинг 22-бобига мувофиқ текшириш, агар талабнома берувчи томонидан бундай материаллар тақдим этилган бўлса;
- 4) талабнома берувчи томонидан талабноманинг дастлабки материалларида ёки талабномани кўриб чиқишда эътиборга олинган қўшимча материалларда тақлиф қилинган формулада таърифланган

ихтиронинг патентга лаёқатлилиқ шартларига мувофиқлигини текшириш.

Саноат мулки объектининг устуворлиги патент бериш учун талабнома Патент идорасига топширилган сана бўйича белгиланади.

Текшириш ихтиронинг талабнома расмий экспертизаси тугаган вақтдаги дастлабки материаллардаги формуласига нисбатан ўтказилади, агар у талабнома берувчи томонидан бундан кейин ўзгартирилган ҳолда, ушбу қоидаларнинг 20-бобида кўрсатилган талаблар бажарилган бўлса, ўзгартирилган формула текширилади.

Формулани текширишда ихтиро бирлиги талаби бажарилганлиги аниқланади.

Формулани текшириш, шунингдек қуйидагиларни ўз ичига олади:

- 1) ихтиро кўп звеноли формуласининг боғлиқ бандларида ихтиронинг тегишли хусусий бажарилиш ҳолларидаги ёки жамият манфаатлари, инсонпарварлик ёки ахлоқ-одоб қоидаларига зид белгилар мавжудлигини аниқлаш;
- 2) ихтиро формуласида ўзи боғлиқ бўлган банднинг белгиларини чиқариб ташлашни ёки алмаштиришни кўзда тутадиган боғлиқ банднинг мавжудлиги.

Талабнома берилган ихтиронинг патентга лаёқатлилигини қўшимча равишда у патентга лаёқатли деб, тан олинмайдиган таклифлар руйхатига оид эмаслиги текширилади ва ихтиронинг саноатда қўллаш мумкинлик, янгилик ва ихтиролик даражаси шартларига мувофиқлиги аниқланади.

Қонуннинг 6-моддаси учинчи қисмига кўра ихтиро агар мутахассис учун техника тараккиёти даражасидан яққол келиб чиқмаса, ихтиролик даражасига эга деб ҳисобланади.

Ихтиролик даражасини текшириш ихтиро формуласининг мустикал бандида келтирилган ихтирога нисбатан ўтказилади ва қуйидагиларни ўз ичига олади:

1) ушбу қоидаларнинг 28-бандига мувофиқ энг яқин аналогни аниқлаш;

2) талабнома берилган ихтиро энг яқин аналогдан фарқланадиган белгиларни (фарқлануви белгилар) аниқлаш;

3) техника тараққиёти даражасидан ихтиронинг фарқланувчи белгилари билан мос бўлган техникавий ечимларини аниқлаш.

Патент идораси томонидан ихтиро, фойдали моделлар ва саноат намуналарига патент хужжатини берилиши.

Талабнома берувчи томонидан таклиф этилган формула билан ифодаланган талабнома берилган ихтиро (агар ихтиролар гуруҳига талабнома берилган бўлса, гуруҳдаги ҳар бир ихтиро) ҳамма патентга лаёқатлилиқ шартларига мувофиқлиги аниқланган ҳолда, талабнома берувчига шу формула билан ихтирога патент берилиши мумкинлиги ҳақида ва ушбу билдиришнома жўнатилган санадан эътиборан уч ой ичида экспертиза хулосаларига нисбатан ўз фикрини маълум қилиш таклиф этилган билдиришнома юборилади.

Агар тавсиф ва чизмаларда камчиликлар бўлиб, аввал талабнома берувчи уларни йуқотиш ҳақида огохлантирилмаган бўлса, таклиф жўнатилган санадан эътиборан уч ой ичида аниқликлар киритилган тавсиф ва ёки чизмаларни такдим этиш ҳақидаги таклиф юборилади.

Бу ҳолда, талабнома берувчига бу муддат камлик килса, у ушбу муддат ўтгунга кадар патент божини тўлаш шарти билан бошқа, мобайнида аниқликлар киритилган тавсиф ва ёки чизмаларни такдим этадиган, муддат ҳақидаги таклиф жўнатилган санадан эътиборан олти ойдан ошмаган муддат ҳақида маълум қилиши мумкинлиги ҳабар қилинади.

Талабнома берувчи, шунингдек агар эслатиб ўтилган уч ойлик муддат ичида аниқлик киритилган тавсифни ёки кўрсатиб ўтилган мазмундаги ҳабарни такдим этмаса, бундай ҳабар келган ҳолда эса, аниқлик киритилган

тавсифни ушбу хабарда кўрсатилган муддатда тақдим этмаса, талабнома бўйича ушбу сўровномада баён қилинган ихтиро формуласи билан қарор қабул қилиниши ва нашр этишда биринчи берилган ихтиро тавсифдан фойдаланилади.

Талабнома берувчидан экспертизанинг фикрига нисбатан розилиги келиб тушганда унга ихтирога сўровномада кўрсатилган формула билан патент бериш тўғрисидаги қарор юборилади.

Агар талабнома берилган формула ихтиро моҳиятини ифодаласа ва тавсифга тўлиқ асосланган бўлса, лекин энг яқин аналогни (ёки умуман аналогни) ҳисобга олмай тузилган бўлса ёки таркибида талабнома берилган объект белгилари билан бир қаторда бошқа объект белгилари бўлиб, талабнома берувчи ўзи тузган тахрирдаги формулани қолдиришни қаттиқ туриб талаб қилса, патент бериш тўғрисидаги қарорда талабнома берувчининг тахриридаги формула келтирилади.

Талабнома берувчи тақлиф қилган тахрирдаги формула, шунингдек формуладаги белгилар стандарт бўлмаган ёки ҳамма қабул қилмаган атамалардан фойдаланган ҳолда таърифланган бўлса (лекин бу уларни айнанлаштиришга тўсқинлик қилмаса) ва талабнома берувчи қисмига мувофиқ кўриб чиқилган барча ихтироларнинг патентга лаётқатлилиги аниқланган ҳолда ҳам келтирилади.

Талабнома берувчи томонидан тақлиф этилган ихтиро формуласида орфографияга, тиниш белгиларига оид ва бошқа хатолар бўлган тақдирда патент бериш тўғрисидаги қарорни тайёрлашда формулага тегишли тузатишлар киритилади.

Белгиланган патент божи тўланган тақдирда Патент идораси қонуннинг 24-моддасига кўра ихтирони Ихтиролар давлат реестрида рўйхатдан ўтказди ва қонуннинг 25-моддасига мувофиқ ихтиро рўйхатдан ўтказилганлиги ҳақидаги маълумотларни нашр қилади.

Талабнома берувчи таклиф этилган формула билан ифодаланган талабнома берилган ихтиро патентга лаёқатлиликининг ҳеч бўлмаганда бирорта шартига ("саноатда қўллаш мумкинлиги", "янгилик", "ихтиролик даражаси") мувофиқ эмаслиги аниқланган ҳолда талабнома берувчига ихтирога патент берилиши мумкин эмаслиги ҳақида, ушбу сўровнома жўнатилган санадан эътиборан уч ой ичида экспертиза хулосаларига нисбатан ўз фикрини маълум қилиш таклиф этилган сўровнома юборилади.

Талабнома берувчига, шунингдек агар, эслатиб ўтилган уч ойлик муддат ичида кўрсатиб ўтилган мазмундаги хабарни тақдим этмаса, талабнома чиқариб олинган деб ҳисобланиши ҳақида хабар қилинади.

Назорат учун саволлар:

- 1) Талабноманининг таркиби. Патент олиш учун талабнома тузиш.
- 2) БМТ нинг СТ.25 стандартининг моҳияти.
- 3) Ихтиро номининг атамага хослиги.
- 4) Қурилмаларни тавсифлаш аломатлари.
- 5) Патент идорасига талабномани топшириш тартиби.
- 6) Топширилган талабномаларни кўриш тартиби.
- 7) Ихтиро, фойдали моделлар ва саноат намуналарига патент хужжатларининг берилиш қоидалари.

Тавсия этиладиган адабиётлар руйхати: 3, 4, 5, 6